

KELI ŠTRICHAI VILNIETĖS SKULPTORĖS PORTRETUI. LEONA SZCZEPANOWICZ (1887–1939)

Ilona Mažeikienė

LIETUVOS DAILĖS MUZIEJUS

Bokšto g. 5, LT-01126 Vilnius

ilona@ldm.lt

Straipsniu siekiama pristatyti menkai žinomą Vilniaus skulptorę Leoną Szczepanowicz (1887–1939), papildyti menininkės biografiją naujais faktais ir, remiantis sukaupta medžiaga, apžvelgti kūrybinį kelią bei nubrėžti tolesnių menininkės kūrybos tyrimų gaires.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Leona Szczepanowicz, tarpukario Vilniaus skulptūra, Stepono Batoro universiteto Dailės fakultetas, Vilniaus dailininkų draugija.

Vilniaus tarpukario kultūra ypatinga ryškių meninių talentų blyksniais. Tačiau ir mažiau žinomi, bet saviti kūrėjai taip pat nusipelnė mūsų dėmesio, o jų kūryba – atidesnių ir gilesnių studijų. Apie vieną jų, Leoną Szczepanowicz, šiandien žinoma nedaug, tik tiek, jog ji buvo Stepono Batoro universiteto Dailės fakulteto klausytoja, Vilniaus dailininkų draugijos (toliau – VDD, lenk. *Wileńskie Towarzystwo Artystów Plastyków*) narė. Buvo vertinama ir mėgstama, du tarpukario dešimtmečius eksponavo savo kūrinius su VDD Varšuvoje ir Vilniuje kaip vienintelė moteris skulptorė greta tokių vilniečių menininkų, kaip Boleslovas Balzukevičius, Petras Hermanovičius, Rapolas Jakimavičius. Buvo pastebėta ir svarbiausiuose „naujosios klasikos“ apologetų, vadinamosios „Vilniaus mokyklos“ arba Liudomiro Sleńdzińskiego rato menininkų, pasirodymuose. Szczepanowicz skulptūros dėl me-

ninės kalbos ypatumų – nuosaikumo ir atpažįstamo originalumo – rado savo vietą bendrame tarpukario meno kontekste. Deja, šios menininkės kūrinių Lietuvoje nėra išlikę. Bene didžiausią jos medžio skulptūrų kolekciją saugo Varšuvos nacionalinis muziejus. Apie skulptorę daugiausia liudija negausi ano meto universiteto archyvų medžiaga, tarpukario spauda, skurdžiai iliustruoti parodų katalogai.

Leona (kitur – Leonja, Leontyna) Jastrzębska-Szczepanowicz (lenk. pasirašinėjo Szczepanowiczowa, Szczepanowiczówna) gimė 1887 m. rugsėjo 14 dieną Gudijos vakaruose, Gardino gubernijoje, Pružanuose¹. Ternopolio dvare prabėgo Piotro ir Bronisławos Baranowskos-Jastrzębskos dukros vaikystė. Šeimai persikėlus gyventi į Vilnių ir mirus tėvui, šešiolikmetė Leona jau

¹ Remiantis archyvine dailininkės byla pavyko aptikti tikslią gimimo datą ir vietą; LCVA, f. 175, ap. 9.XI.13, b. 41, l. 78.

A FEW STROKES FOR A VILNIUS
SCULPTRESS' PORTRAIT.
LEONA SZCZEPANOWICZ
(1887–1939)

Ilona Mažeikienė

KEYWORDS: Leona Szczepanowicz, sculpture of interwar Vilnius, Arts Faculty of Stefan Batory University, Vilnius Artists Society.

SUMMARY

The article introduces the little-known Vilnius sculptress Leona Szczepanowicz (1887–1939), supplies new facts for her biography, reviews her creative path and outlines benchmarks for further research of her work.

There are no works by this artist left in Lithuania. Possibly the biggest collection of Szczepanowicz wood sculptures is held at the National Warsaw Museum. The information about her comes from sparse archive material, interwar press and poorly illustrated exhibition catalogues.

The taking of versatile art studies (art department of Adrian Baraniecki Higher Courses for women, Moscow Painting, Sculpture and Architecture school, the private sculpture study of Ana Golubkina, and Stroganov's technical drawing class) nurtured an original and distinctive artistic personality who faithfully followed her own chosen path. While residing in Vilnius, Szczepanowicz used wood, plaster and clay to create small-scale sculptures. Her sculptures are noted for a vivid narrative subject and strong style. The sculptress enjoyed creating compositions on allegoric and fairy tale themes. She exhibited her work at the exhibitions of Vilnius Artists Society (Polish *Wileńskie Towarzystwo Artystów Plastyków*) and was the only woman among her contemporaries' sculptors of Vilnius.